

Kampanja za zdrava mjesta rada 2018. – 2019.

Zdrava mjesta rada upravljaju opasnim tvarima

ZAVOD ZA UNAPREĐIVANJE ZAŠTITE NA RADU

- Središnja javna ustanova nadležna za praćenje i unapređivanje zaštite na radu
- Suradnik Europske agencije za zaštitu na radu (EU-OSHA)
- Članica Europske mreže za obrazovanje i osposobljavanje iz zaštite na radu i zaštite zdravlja (ENETOSH)
- Stručna potpora svim dionicima u ZNR
- Koordinator i partner u nacionalnim i europskim projektima

Europska agencija za zaštitu na radu – EU-OSHA

- EU-OSHA je informacijska agencija Europske unije za sigurnost i zdravlje na radu
- Cilj je učiniti europska radna mjesta sigurnijima, zdravijima i produktivnijima, a sve u korist poduzeća, radnika i društva u cjelini
- Promiče kulturu prevencije rizika radi poboljšanja uvjeta rada u Europi
- Hrvatska nacionalna središnjica:
Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava

Europska agencija za zaštitu na radu – EU-OSHA

- HR - EU-OSHA - Europska agencija za sigurnost i zdravlje na .mp4

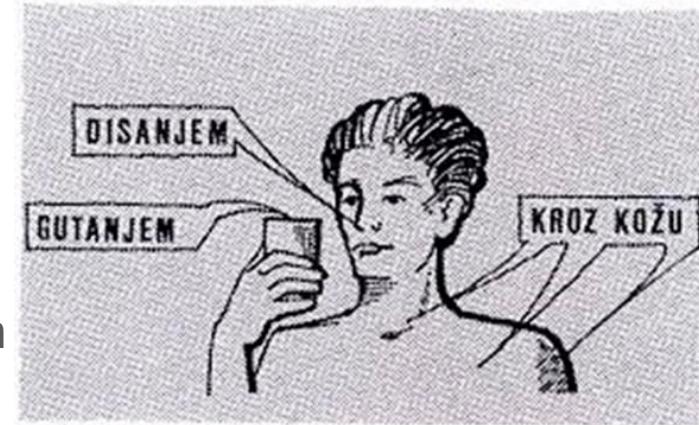
NAPO FILM – OPASNE KEMIKALIJE

[napo-012-danger-chemicals.mp4](#)

Zašto kampanja Zdrava mjesta rada upravljuju opasnim tvarima

- Mnogi su radnici izloženi opasnim tvarima na mjestima rada u Europi
- Svijest o ovom problemu često je niska
- Opasne tvari mogu dovesti do:
  - akutnih i dugoročnih **zdravstvenih problema** kao što su iritacija kože, bolesti dišnog sustava i raka
  - sigurnosnih problema**, kao što je požar, eksplozija i gušenje
  - znatnih **troškova u poslovanju** radi zaštitnih mjera kao i odgovornosti za provedbu istih

- Zdravstveni problemi u rasponu **od blage iritacije očiju i kože do onih s ozbiljnim posljedicama** (urođene mane i rak)
- Neki od najčešćih zdravstvenih problema:
  1. **Otrovanje**
  2. **Alergije**
  3. **Kožne bolesti**
  4. **Bolesti dišnog sustava**
  5. **Rak**
  6. **Reproducativni problemi i urođene mane**

Što su opasne tvari

- **Plinovite, tekuće ili krute tvari koje predstavljaju rizik za sigurnost i zdravlje radnika:**
  - **kemikalije**, npr. u bojama, ljepilima, sredstvima za dezinfekciju, proizvodima za čišćenje ili pesticidima
  - **kontaminanti** koji nastaju u procesima, npr. dimovi zavarivanja, silicijska prašina ili ispušni plinovi dizelskih motora
  - **materijali prirodnog podrijetla** kao što je prašina žitarica, azbest ili sirova nafta i njezini sastavni dijelovi
- **Opasne tvari mogu biti prisutne na gotovo svim mjestima rada**
- **Šteta može nastati i nakon kratkoročne ili dugoročne izloženosti opasnim tvarima i njihova dugoročnog nakupljanja u organizmu**

PODJELA OPASNIH KEMIKALIJA

Otrovne

- U malim količinama dovode do poremećaja životnih funkcija
- Olovo, živa, kadmij, neki pesticidi, CO, sumporovodik, arsen, cijanovodik

Agresivne ili nagrizajuće

- Teška oštećenja kože, očiju, dišnih putova, probavnih organa
- Kiseline i lužine (sulfatna kiselina, natrijeva lužina...)

Lako zapaljive i eksplozivne

- Visoke koncentracije mogu izazvati nesvjesticu i smrt
- Otapala, boje i razrjeđivači – lako hlapljive tekućine

Činjenice i brojčani podatci

- Prema istraživanju EU-OSHA-e, kemijske ili biološke tvari prisutne su kod 38% poduzeća¹
- Velike tvrtke upotrebljavaju više od 1.000 različitih kemijskih proizvoda
- Radnik može doći u kontakt sa stotinama različitih kemijskih tvari
- Ukupno 17% radnika u EU prijavljuje da rukuje ili je u dodiru s kemijskim proizvodima ili tvarima najmanje 25% svog radnog vremena²
- 11% radnika prijavljuje udisanje dima ili para (dimovi zavarivanja, ispušni plinovi...), praha ili prašine (drvena prašina, mineralna prašina...)
- Novi rizici pojavljuju se cijelo vrijeme

1) Sažetak – Drugo europsko istraživanje poduzeća o novim rizicima i onima u nastajanju (ESENER-2), EU-OSHA, 2015., str. 5.

Dostupno na: <https://osha.europa.eu/sites/default/files/publications/documents/esener-2-summary-en.PDF>

2) Šesto europsko istraživanje o radnim uvjetima, Izvješće o pregledu, Eurofound, 2016., str. 43. Dostupno na:

https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef1634en.pdf

Činjenice i brojčani podatci

- **Sektori s visokom učestalošću opasnih tvari:**
  - poljoprivreda (62%)
  - proizvodnja (52%)
  - građevinarstvo (51%)¹
- **U mnogim sektorima porasla je upotreba kemikalija jer su tehnologije na bazi kemikalija zamijenile tradicionalne načine rada (pesticidi, plastika, izolacija itd.)**
- **U Švedskoj je 2014. korišteno 3,7 tona opasnih tvari po građaninu**

1) ESENER-2 – izvješće o pregledu: Upravljanje sigurnošću i zdravljem na radu, EU-OSHA, 2016., str. 18.
Dostupno na: https://osha.europa.eu/sites/default/files/ESENER2-Overview_report.pdf

EU kampanja Zdrava mjesa rada upravlju opasnim tvarima

➤ Kampanju koordinira Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA)

➤ Organizira se u više od 30 zemalja

➤ Podržava je mreža partnera:

- Nacionalne središnjice
- Službeni partneri kampanje
- Europski socijalni partneri
- Medijski partneri
- Europska poduzetnička mreža
- Institucije EU
- Ostale agencije EU

Zdrava radna mjesa

Ključni ciljevi

- Podići razinu svijesti o važnosti i značaju upravljanja opasnim tvarima na mjestima rada, te informirati o pokazateljima izloženosti opasnim tvarima i učinku, kao i o izloženosti na radnike
- Promicati kulturu prevencije, procjenu rizika pružanjem informacija o praktičnim alatima i razmjenjivati dobru praksu
- Poboljšati razumijevanje rizika povezanih s karcinogenim tvarima
- Usmjeriti se na radnike s posebnim potrebama i na ranjive skupine radnika
- Pružati informacije o razvoju politike i odgovarajućem zakonodavstvu

Zakonodavstvo

- Poslodavac je zakonski obvezan osigurati sigurno i zdravo mjesto rada

Propisi iz područja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, uključujući

- Direktiva 89/391/EEZ (Okvirna direktiva o sigurnosti i zdravlju na radu)
- Direktiva 98/24/EZ (Direktiva o kemijskim sredstvima, CAD)
- Direktiva 2004/37/EZ (Direktiva o karcinogenim i mutagenim tvarima, CMD)

Potpuni pregled relevantnog zakonodavstva o sigurnosti i zdravlju na radu:
<https://osha.europa.eu/hr/safety-and-health-legislation>

Neke od korisnih informacija iz zakonodavstva o kemikalijama:

- Uredba (EZ) br. 1907/2006 (Uredba REACH)
- Uredba (EZ) br. 1272/2008 (Uredba CLP)

Kako upravljati opasnim tvarima

- Ključno je stvaranje kulture prevencije i podizanje svijesti
- Zakonski propisi o opasnim tvarima već postoje u EU — poslodavci moraju biti svjesni svojih zakonskih obveza
- Procjena rizika neophodna je za učinkovitu prevenciju
- Uvođenje učinkovitih preventivnih i zaštitnih mjera
- Radnici trebaju biti obaviješteni o:
  - rezultatima procjene rizika
  - opasnostima kojima su izloženi i mogućim učincima tih opasnosti
  - načinima osiguravanja svoje sigurnosti i sigurnosti drugih
  - postupanju u slučaju nezgode ili kada nešto pođe krivo
- **Praktični alati i smjernice mogu pomoći poduzećima u upravljanju rizicima i osigurati sigurna i zdrava mjesta rada**

Procjena rizika

- Potrebno je izraditi procjenu rizika radi utvrđivanja svih sigurnosnih i zdravstvenih rizika
- Svi - poslodavci, voditelji, stručnjaci zaštite na radu te radnici, trebaju biti uključeni
- Potrebno je obuhvatiti sve skupine radnika i izvođača radova kao i izvanredne situacije, npr. održavanje i popravak
- Za svaki radni postupak prioritet je uklanjanje ili kontrola rizika
- Treba biti ažurna i revidirana kad se dogode nezgode
- Radnici trebaju biti dobro informirani o rezultatima i sposobni primijeniti preventivne mjere
- Dostupnost alata i instrumenata pomaže poduzećima u provođenju procjene rizika

Tri koraka za upravljanje opasnim tvarima

➤ Utvrditi opasnosti:

- Napraviti **popis tvari / kemijskih proizvoda** koji se koriste ili nastaju na mjestu rada
- Prikupiti **podatke o šteti** koju oni mogu uzrokovati i načinima na koje se mogu dogoditi
- Ocijeniti koriste li se **karcinogene ili mutagene tvari**

➤ Ocijeniti izloženost:

- Utvrditi **tko može biti izložen**
- **Ocijeniti izloženost radnika** ovisno o vrsti, intenzitetu, duljini i učestalosti izloženosti
- Razmotriti **učinke povezane s drugim rizicima** (požar, apsorpcija kroz kožu ili rad u mokrim uvjetima)

➤ Odrediti mjere:

- Popis opasnosti može se koristi za sastavljanje **plana mjera**, uključujući subjekte koji ga trebaju provesti
- **Nadzor nad provedbom** i učinkom mjera

Načelo STOP

- Poslodavci trebaju odrediti učinkovite preventivne i zaštitne mjere
- Opasne tvari i procese potrebno je potpuno ukloniti s mesta rada (npr. stvaranje novih radnih procesa)
- Ako uklanjanje nije moguće, rizicima je potrebno upravljati na temelju redoslijeda primjene preventivnih mjera — načela STOP

Supstitucija (sigurne ili manje štetne alternative)

Tehnološke mjere (npr. zatvoreni sustav, lokalna odsisna ventilacija)

Organizacijske mjere (npr. ograničavanje broja izloženih radnika ili vremena izloženosti)

Personal protection - (nošenje OZO-a)

Karcinogene tvari

- Karcinogene tvari uzrokuju većinu smrtonosnih profesionalnih bolesti u EU
- Svaki dan izloženost karcinogenim tvarima na mjestima rada uzrokuje:
  - ❑ razvoj raka kod 91.500 do 150.500 osoba
  - ❑ smrt kod 57.700 do 106.500 osoba
(RIVM, 2016.)
- Puno slučajeva raka kao profesionalne bolesti može se spriječiti
- Planom mjera za karcinogene tvari nastoji se poduprijeti politika zaštite te osigurati razmjena informacija i dobre prakse

- Za karcinogene tvari vrijede strože mjere nego za ostale opasne tvari, npr. rad u zatvorenom sustavu, ograničavanje pristupa radnicima i vođenje evidencije

AZBEST ČINJENICE
Azbest je, prema Medunarodnoj agenciji za istraživanje raka (IARC), klasificiran kao vrlo ugrožujuću tvar. Uzrokuje rak pluća, rak peritoneuma, rak urogenitarnih organa, rak kože i drugi. Uzrokuje takođe visoku smrtonosnost. Azbest je takođe klasificiran kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je uključen u listu karcinogena u svetskim službenim organizacijama.

BENZEN ČINJENICE
Benzenskih skupina 1, što znači da je moguće izazvati rak u čovjeku. Uzrokuje rak pluća, rak peritoneuma, rak kože, rak urogenitarnih organa, rak u koži i drugi. Benzenske skupine 2A i 2B takođe mogu uzrokovati rak, ali u manjem mjeru.

KROM VI ČINJENICE
Pretežno je učinkovit u uzrokovavanju karcinoma pluća i u razvoju raka kože. Povezano je s rizikom od raka kože, rakom peritoneuma, rakom urogenitarnih organa, rakom u koži i drugim. Benzenske skupine 2A i 2B takođe mogu uzrokovati rak, ali u manjem mjeru.

ISPUŠNI PLINOVII DIZELSKIH MOTORA ČINJENICE
Atraktivna mokračka, da bi u Europi, a i u SAD-u, mogla biti uzdignuta vlasti radača omiljenim sredstvima za zaštitu. Uzrokuje rak pluća i raka kože.

FORMALDEHID
Formaldehid je nadražljiva i moguće izazvati rak. Uzrokuje rak pluća, rak peritoneuma, rak u koži, rak u urogenitarnim organima, rak u koži i drugi. Uzrokuje takođe visoku smrtonosnost. Formaldehid je takođe klasificiran kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je dokazano.

PRAŠINA TVRDIH VRSTA DRVA ČINJENICE
Pretežno je učinkovit u uzrokovavanju karcinoma pluća i u razvoju raka kože. Uzrokuje takođe rak peritoneuma, rak u koži, rak u urogenitarnim organima, rak u koži i drugi. Uzrokuje takođe visoku smrtonosnost. Formaldehid je takođe klasificiran kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je dokazano.

POLICKLIČKI AROMATSKI UGLJKOVODICI (PAHS) ČINJENICE
Policklički aromatski ugljkovodici (PAHS), prema Medunarodnoj agenciji za istraživanje raka (IARC), povezani su s rizikom od raka kože, rakom peritoneuma, rakom u koži i drugim. PAHS je takođe klasificiran kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je dokazano.

VINIL-KLORID ČINJENICE
Primarna izobilja vinil-klorida nastaje udušenjem. Dugotrajna izobilja može uzrokovati rak jetre, mozu, kože, peritoneuma, urogenitarnih organa, u koži i drugim. Uzrokuje takođe visoku smrtonosnost. Vinil-klorid je takođe klasificiran kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je dokazano.

PARE KOD ZAVARIVANJA UKLUJUĆUĆI KROM (VI) ČINJENICE
Iako je primarno povezana sa zavarivanjem nehrđajućeg čelika, može uključivati pare koje nastaju pri zavarivanju koja nastaje zavarivanjem nehrđajućeg čelika, već uključuje i pare koje nastaju pri zavarivanju. Zanimanje zavarivanja parom se povećava 25-40% povećanjem rizikom od raka jetre. Pare koja nastaje pri zavarivanju je takođe klasificirana kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je dokazano.

VINA SILICIJEVA DIOKSIDA
Uvek diskoda predstavlja rizik za građevinarke radnike na radnom mjestu, uključujući žene i devojčice. Rizik je učinkovit u uzrokovavanju raka pluća, raka kože, raka peritoneuma, raka u urogenitarnim organima, raka u koži i drugim. Uzrokuje takođe visoku smrtonosnost. Silicijeva dioksida je takođe klasificirana kao karcinogen po ACHTR-u, što znači da je dokazano.

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/ASBESTOS

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/BENZENE

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/CHROMIUM_VI

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/FORMALDEHYD

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/WOOD_DUST

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/PAHS

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/VINYL_CHLORIDE

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/WELDING_FUMES

RJEŠENJA I DOBRA PRAKSA www.roadmaponcarcinogens.eu/SILICATE

Posebne rizične skupine

- Određene skupine radnika mogu biti posebno ugrožene od opasnih tvari, uključujući:
  - žene
  - mlade radnike
  - radnike migrante
  - privremene radnike
  - neospozobljene ili zaposlenike bez iskustva
  - čistače i izvođače radova
- Uzrok tome može biti posebna osjetljivost, neiskustvo ili nedostatak sposobljevanja ili informacija
- Rizike za ove radnike potrebno je uzeti u obzir kod procjene rizika

Dodatne informacije

- Saznajte više na internetskim stranicama kampanje:
www.healthy-workplaces.eu/hr
- Preplatite se na bilten naše kampanje:
<https://healthy-workplaces.eu/hr/healthy-workplaces-newsletter>
- Pratite aktivnosti i događaje putem društvenih mreža:

- Saznajte više o manifestacijama u vašoj zemlji na:
www.healthy-workplaces.eu/fops

N21 Napo in dust at work .mp4